

NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG

Landbruks- og Matdepartementet
Postboks 8007 Dep.
0030 Oslo

E-post: postmottak@lmd.dep.no

Landbruks- og matdep.	
2004 / 1333	Doknr.: 27
04 APR 2005 e-post mottatt 1/4-05	
ASR/JUR/CWE	Ark.: 636
K.:	Avskr.: Te 1/4-05 A

Deres ref:200401333/CWE

Vår ref: 6293/22-2005 HJø/

Dato: 10.03.2005

Høring: Forslag til ny lov om planteforedlerrett og tilslutning til UPOV 91.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag tar i denne høringa stilling til hvordan en tilslutning til UPOV 91 vil påvirke norsk planteforedling og bønders rettigheter til såfrø og stiklinger. I tillegg gir NBS en vurdering av fremtidig finansiering av norsk planteforedling.

Sammendrag

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil hevde at tilslutning til UPOV 91, som ny lov om planteforedlerrett krever, vil svekke norsk landbruk og norsk småskala planteforedling. Med UPOV-91 gjøres det et langt skritt i retning av patentbeskyttelse, noe som vil gjøre norske bønder og frøforedlere permanent avhengig av noen norske, men i hovedsak utenlandske selskaper.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at høringsutkastet er mangelfullt og at det legges opp til en ensidig tilnærming til planteforedling og forvaltning av plantegenetiske ressurser. Høringsnotatet inneholder f.eks. ikke en vurdering av hvordan lovforslaget kan påvirke planteforedling som ikke foretas av store selskaper. Bønders foredlingsvirksomhet har vist seg viktig i f.eks. økologisk jordbruk, der bønder har reintrodusert sorter som ikke lenger ble dyrket i Norge. NBS vil fraråde en norsk tilslutning til UPOV 91 på bakgrunn av negative virkning for videre norsk planteforedling og fordi det er en målsetning å sikre internasjonalt samarbeid om bevaring og bærekraftig bruk av plantegenetiske ressurser.

FAO- traktaten (FNs internasjonale traktat) om Plantegenetiske Ressurser for mat og landbruk ble ratifisert av Norge sommeren 2004, og dette er den første juridisk bindende traktaten som anerkjenner "Farmers Rights". Norsk Bonde- og Småbrukarlag viser til at utkast til ny lov innebærer at sortsinnehaver får store privilegier på bekostning av bønders sedvanerett til å så egne frø og ta stiklinger av planter de har kjøpt. Til tross for forslag om å innskrenke bønders rettigheter er ikke dette nevnt i høringsutkastet til ny lov. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er sterkt uenig i at sorteiers rettigheter utvides og at sortseier får enerett til de fleste former for kommersiell utnyttelse av plantesorten.

Finansiering av norsk planteforedling

Sentrale norske planteforedlere har i den senere tid påpekt at økt betaling for deres produkter vil medføre mindre omsetting av sertifisert såvare. Statlig delfinansiering sammen med lisens på sertifisert såvare vil dermed være avgjørende for å sikre fortsatt norsk planteforedling. NBS vil fremholde at store utenlandske selskaper raskt vil kunne utkonkurrere norske planteforedlere. Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever med dette at forskning og videreutvikling av arter fortsatt skal skje under offentlig kontroll og med statlig finansiering.

UPOV-konvensjonen av 1991 og Farmers Rights.

I 1961 ble det utarbeidet en internasjonal konvensjon om vern av nye plantesorter som ble rettsgyldig i 1968. Konvensjonen; Union pour la Protection des Obtentions Vegetales (UPOV) er blitt revidert tre ganger; 1972, 1978 og 1991. De ulike reviderte utgaver av konvensjonen blir omtalt som selvstendige konvensjoner, eks. UPOV-konvensjonen av 1978 og UPOV-konvensjonen av 1991. De land som tilslutter seg UPOV etter 24.april 1998 kan imidlertid kun tiltre UPOV-konvensjonen av 1991.

Norge sluttet seg til UPOV-konvensjonen av 1978 i februar 1993. Miljøverndepartementets hovedargument for en tilslutning til UPOV-78 var: "Produsentenes klare rett til å nytte egenprodusert såvare i egen virksomhet uten avtale med sortseieren." Videre skrev Miljøverndepartementet: "UPOV-konvensjonen av 1991 går for langt i å innvilge patent og enerett på all utnyttelse av en beskyttet sort i beskyttelsestiden".

Under stortingsbehandlingen av O.nr.67 (1992-93) uttalte en samlet Landbrukskomité: "Komiteen vil understreke at 1978- konvensjonen ivaretek produsentane sin rett til å nytte eigenprodusert formeringsmateriale i eiga verksemd utan avtale med sortseigar. Komiteen finn etter samla vurdering å ville tilrå at Norge sluttar seg til UPOV-konvensjonen av 1978. Komiteen vil samstundes streke under at dette ikkje inneber at ein automatisk vil slutta seg til 1991-konvensjonen ved et seinare høve".

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter disse uttalelsene.

NBS kan godta UPOV-78 da denne konvensjonen er et alternativ til patent på såfrø. Med UPOV-91 gjøres det et langt skritt i retning av patentbeskyttelse, noe som vil gjøre norske bønder og frøforedlere permanent avhengig av i hovedsak store utenlandske selskaper.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er skeptisk til UPOV- reglenes krav om at en sort skal ha ensartet og stabile egenskaper for at kjennetegnene skal være de samme ved oppformering. Dette er i første rekke et juridisk krav og ikke et agronomisk og biologisk krav. Å beholde variasjoner innenfor en sort kan øke og bedre tilpassingsevnen og avlingsstabiliteten, fordi naturen selv ikke er ensartet og stabil.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag advarer mot at det settes for strenge homogenitetskrav, fordi det kan redusere den genetiske variasjonen i sortene som markedsføres. Den norske havresorten "Kapp" vil kanskje ikke bli godkjent etter UPOV-reglene fordi den har for stor genetisk variasjon og ikke er ensartet nok. NBS ser det som viktig at Norge kan fortsette å ha sorter med større indre variasjon i landbruksproduksjonen for å kunne bevare et bredere genspekter innen landbrukets økosystemer under skiftende klimaforhold.

Norge har tilsluttet seg UPOV-78 der bøndenes bruk av egen såvare kan skje fritt uten sortseierens samtykke. Dette prinsippet kalles "Farmers Privilege". Denne retten er med på å bevare tradisjonell kunnskap relatert til genetiske ressurser for mat og landbruk. Det er viktig å gi norsk landbruk gode rammevilkår som sikrer at forskning og videreutvikling skjer i offentlig regi og under forsvarlig kontroll.

Med UPOV-91 begrenses sedvaneretten bønder har hatt i flere århundre til å bruke eget såkorn. I stedet vil konvensjonen sørge for eksklusiv beskyttelse til kommersielle planteforedlere og de multinasjonale selskapene på bekostning av bønder og andre frøforedlere. Innskrenking av "Farmers Privilege" medfører økte inntekter for planteforedlerne og økte kostnader for bonden.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er sterkt uenig i at sorteiers rettigheter utvides og at sortseier får enerett til de fleste former for kommersiell utnyttelse av plantesorten.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag viser til § 8 i utkast til ny lov:

"En jordbruker har rett til mot vederlag å utnytte høstet materiale oppnådd ved dyrkning av en beskyttet sort på egen driftsenhet, herunder sorter som omfattes av § 6 fjerde ledd nr. 2 og 3, til formering av sorten på eiendommen. Denne retten gjelder i forhold til sorter av følgende arter: havre, bygg, rug, hvete, rughvete og poteter."

Det skal innføres nasjonale regler der "Farmers Privilege" videreføres i en modifisert form. Forslaget til regler medfører at en bonde som dyrker korn på et areal som utgjør mindre enn 200 daa har rett til å utnytte formeringsmaterialet av en beskyttet sort vederlagsfritt. En bonde som dyrker poteter på et areal som er mindre enn 40 daa har rett til å utnytte formeringsmateriale av en beskyttet sort vederlagsfritt.

Bønder som produserer på større arealer må betale avgift. Norsk Bonde- og Småbrukarlag er helt uenig i en slik "hybrid", fordi dagens politiske landbrukspolitikker legger opp til sammenslåing og dermed større bruksenheter slik at over tid vil sedvaneretten "Farmers Privilege" være historie. I dag er omlag 25 prosent av alt såkorn som benyttes i Norge fra bondens egne avlinger.

Høringsnotatet begrunner avgrensingen til disse seks artene med at det er disse artene det er vanlig å ta såvare fra, noe som ikke er riktig. Det er for eksempel svært utbredt å ta stiklinger av egne jordbær. Endringer i klima og jordbrukspraksis kan videre raskt forandre hvilke sorter det er aktuelt for norske bønder å ta såvare/ stiklinger fra. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil av den grunn understreke at dette er kortsiktig politikk.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag viser til FNs Internasjonale Traktat om Plantegenetiske Ressurser for mat og landbruk. Denne ble ratifisert av Norge sommeren 2004 og er en juridisk bindende traktat som anerkjenner "Farmers Rights". Det står i traktaten at bønders rett til å spare og bytte korn ikke skal begrenses. UPOV-91 står i motstrid til denne traktaten.

UPOV-78 setter forbud mot dobbeltvern av sorter. Dette innebærer at det enkelte land bare kan gi beskyttelse enten ved plantevernbeskyttelse eller ved patent for sorter innen en og samme sort eller art. UPOV-91 har ikke forbud mot slikt dobbeltvern. UPOV-91 åpner for vern innen alle planteslekter og arter. Videre kan en foredler/sortseier ta ut avgift på høstet materiale dersom han ikke har tatt ut avgift på formeringsmaterialet.

UPOV- konvensjonen av 1991 har blitt sterkt kritisert av land i den tredje verden for at den har ført til gode økonomiske rammevilkår for de multinasjonale selskapene. Disse selskapene har kjøpt opp tradisjonelle frøfirmaer og dominerer i dag såvaremarkedet. Samtidig blir verdens bønder mer og mer avhengig av kommersielle såvarer som det må betales en høy pris for.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag finner grunn til å nevne at i land der andelen genmodifiserte planter øker sterkt, kan bruk av eget formeringsmateriale på sikt være eneste mulighet til å unngå å dyrke genmodifiserte planter.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever på denne bakgrunn at Norge sier nei til å tiltre UPOV-konvensjonen av 1991 og påpeker at vi ikke er folkerettslig forpliktet til å tiltre UPOV 91. I henhold til artikkel 31.2 kan Norge bekjentgjøre at landet vil anvende den seneste traktaten landet er bundet av; UPOV-konvensjonen av 78. Norsk Bonde- og Småbrukarlag understreker at det er en konvensjon et enstemmig Storting vedtok at Norge skulle tiltre i 1992.

Norge er ikke bundet av å vedta EF- forordning nr. 2100/94 som etablerer et planteforedlerrettssystem for EU. NBS viser til høringsnotatet: *"gjennom tilknytning til UPOV-konvensjonen av 78, som gir beskyttelse for plantesorter i medhold av planteforedlerrettsloven, legges det til grunn at en eventuell forpliktelse som pålegges etter protokoll 28 er oppfylt for Norges del"*.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter forslaget i høringsnotatet om opplysningsplikt for søker av planteforedlerrett om kilden til biologisk materiale. Det vil være et ledd i oppfølgingen av konvensjonen om biologisk mangfold og den Internasjonale traktaten om plantegenetiske ressurser.

Finansiering av foredling av nye plantearter

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at lite er endret siden 1992 og at lisens samt statlig delfinansiering fortsatt skal dekke utgiftene ved å foredle frem nye arter.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har ingen tro på at innføring av UPOV 91 vil føre til økt privat forskning slik regjeringa fremholder i høringsnotatet. UPOV 91 vil gjøre planteforedlerretten mer lik en patentrett, noe som krever at forholdet mellom patent og forskning må utredes. Flere studier har vist at immaterielle rettigheter motvirker forskingsincentiv. Norsk Bonde- og Småbrukarlag kjenner til forskere har måttet forholde seg til 70 patenter og 32 eiere for å modifisere ris til å inneholde mer provitamin.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag konstaterer at regjeringen ikke har gjort en vurdering av i hvilken grad en styrking av foredlerretten kan svekke videre planteforedling da UPOV 91 vil kreve en ny og "bedre" oppfinnelse av andre planteforedlere som foredler på samme sort, før disse kan få beskyttelse av sin sort (§ 6).

Kopi: Næringskomiteen

Med hilsen

Solveig Horve
Solveig Horve
Leder

Inger Dag Steen/s/
Fagkonsulent